

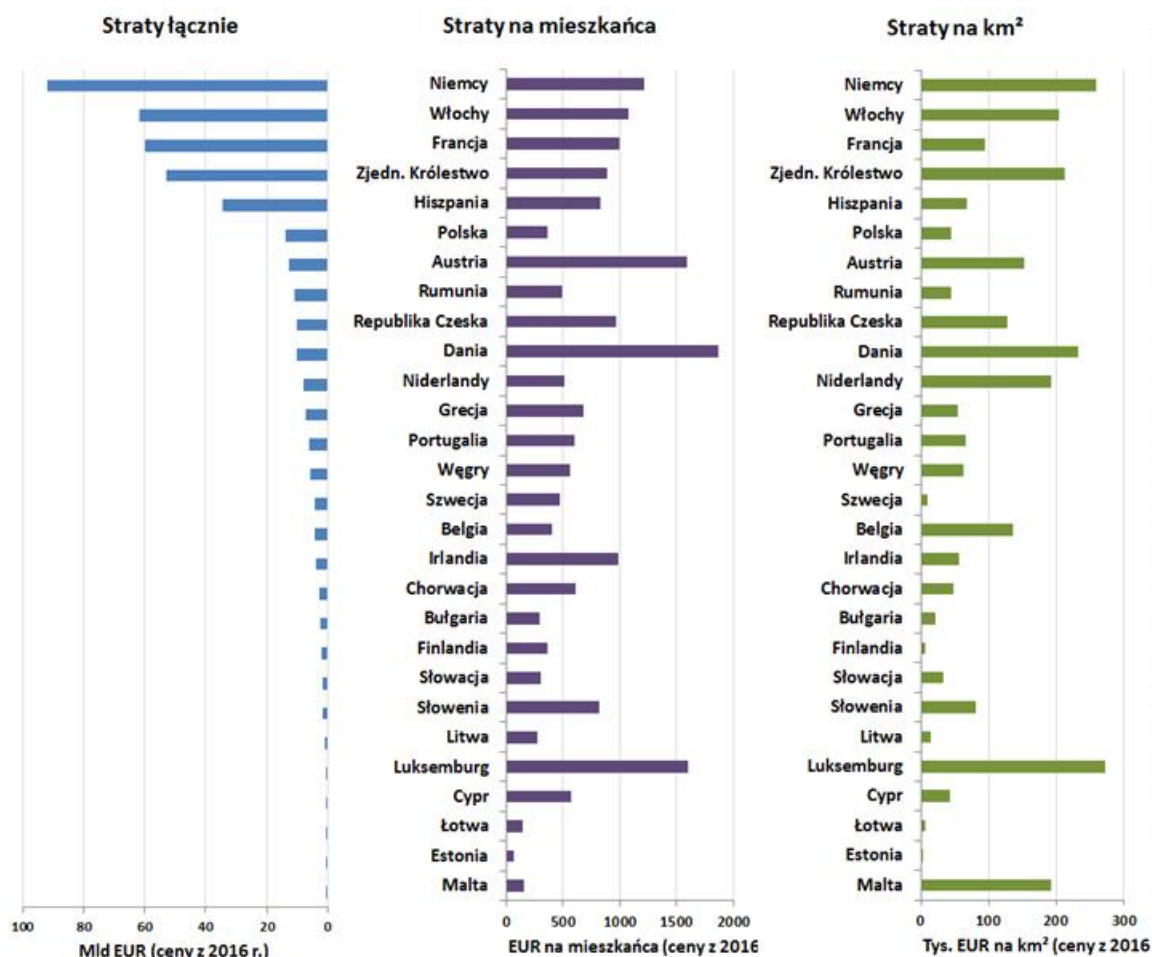
Bruksela, dnia 12.11.2018 r.
COM(2018) 738 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
w sprawie wdrażania strategii UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu

{SEC(2018) 472 final} - {SWD(2018) 460 final} - {SWD(2018) 461 final}

1. WPROWADZENIE

Trzech na czterech obywateli Unii uważa zmianę klimatu za bardzo poważny problem. Obserwowane w klimacie zmiany już teraz mają rozległy wpływ na ekosystemy, sektory gospodarki, zdrowie i dobrostan ludzi w Europie. Łączna wartość zgłoszonych strat ekonomicznych spowodowanych przez pogodę i inne ekstremalne zjawiska klimatyczne w Europie w latach 1980–2016 wyniosła ponad 436 mld EUR i rozłożyła się między państwa członkowskie UE w następujący sposób¹:

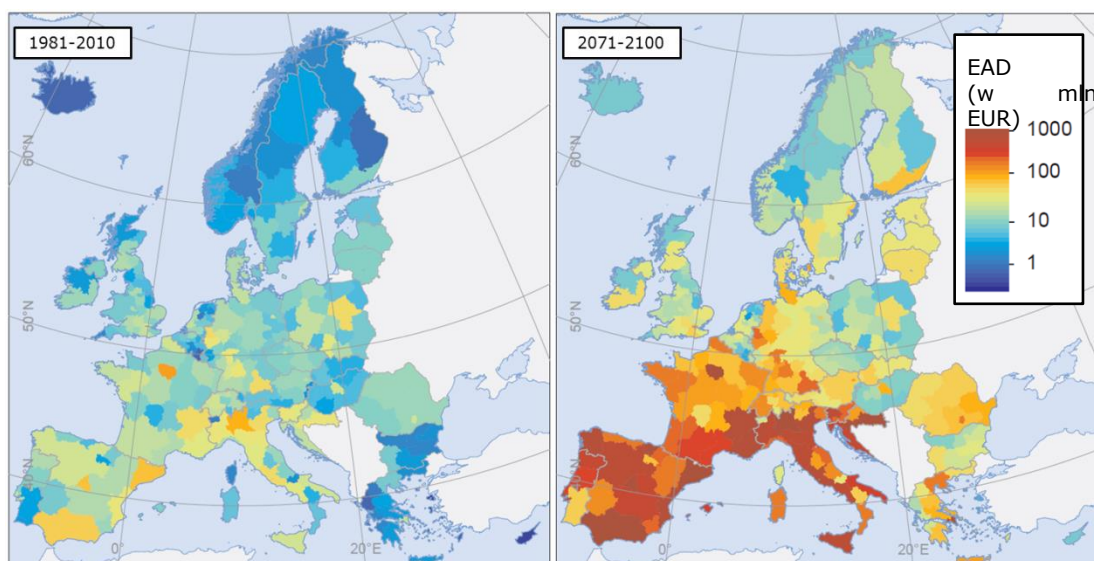

W dotychczasowym scenariuszu postępowania sama zmiana klimatu może spowodować dziesięciokrotny wzrost rocznych szkód w europejskiej infrastrukturze krytycznej do końca stulecia (z obecnej kwoty 3,4 mld EUR do 34 mld EUR)². Straty byłyby największe dla przemysłu, transportu i sektora energetycznego.

¹ Sprawozdanie EEA nr 15/2017, „Climate change adaptation and disaster risk reduction in Europe” („Przystosowanie się do zmiany klimatu i ograniczenie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi w Europie”) (2017), zaktualizowane w 2018 r. w ramach wskaźnika EEA określającego wpływ ekstremalnych zdarzeń pogodowych i klimatycznych w państwach członkowskich EOG. Różnice w zakresie szkód w poszczególnych krajach wynikają częściowo z różnic w poziomie sprawozdawczości między badanymi krajami. Należy zauważyć, że ponad 70 % szkód wynika z zaledwie 3 % wszystkich zgłoszonych zdarzeń.

² Forziero i in. (2018), „Escalating impacts of climate extremes on critical infrastructures in Europe” („Rosnący wpływ ekstremalnych zjawisk klimatycznych na infrastrukturę krytyczną w Europie”)

Przewidywane roczne szkody w infrastrukturze krytycznej w regionach europejskich związane ze zmianą klimatu pod koniec wieku (w mln EUR)³

Na powyższych mapach przedstawiających szkody w infrastrukturze krytycznej widoczny jest pewien schemat: zasadniczo skutki zmiany klimatu będą rozkładały się w Europie nierównomiernie, zarówno pod względem czasu, jak i miejsca ich wystąpienia. Przykładowo⁴:

- obszar śródziemnomorski w większym stopniu ucierpi na skutek umiarności spowodowanej wysoką temperaturą, zmniejszonej dostępności wody, utraty siedlisk, zapotrzebowania na energię potrzebną do chłodzenia oraz pożarów lasów;
- w scenariuszu zakładającym wysoką emisję (wzrost temperatury na świecie od 3,2 °C do 5,4 °C w latach 2081–2100)⁵ regiony przybrzeżne mogą ponosić straty ekonomiczne w wysokości około 39 mld EUR rocznie do 2050 r., a pod koniec wieku – do 960 mld EUR rocznie⁶;
- wstępne dowody wskazują na znaczące kurczenie się ekosystemów alpejskiej tundry w Europie, nawet jeżeli globalne ocieplenie utrzyma się w granicach 2 °C, wyznaczonych w porozumieniu paryskim. Alpejska tundra – oprócz tego, że odgrywa kluczową rolę w regulacji zasobów wodnych i wody słodkiej przeznaczonej do spożycia przez ludzi – sprzyja rozwojowi turystyki i stanowi źródło utrzymania społeczności wiejskich, przy czym jest również domem dla gatunków endemicznych występujących wyłącznie w Europie.

---

w *Global Environmental Change*, tom 48, s. 97–107. Badanie przeprowadzone przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej.

³ Forzieri i in. (2018), „Escalating impacts of climate extremes on critical infrastructures in Europe” („Rosnący wpływ ekstremalnych zjawisk klimatycznych na infrastrukturę krytyczną w Europie”) w *Global Environmental Change*, tom 48, s. 97–107.

⁴ Wyniki prac w ramach projektu PESETA Komisji Europejskiej znajdują się na stronie internetowej <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta>

⁵ Połączenie scenariuszy IPCC RCP8.5–SSP5.

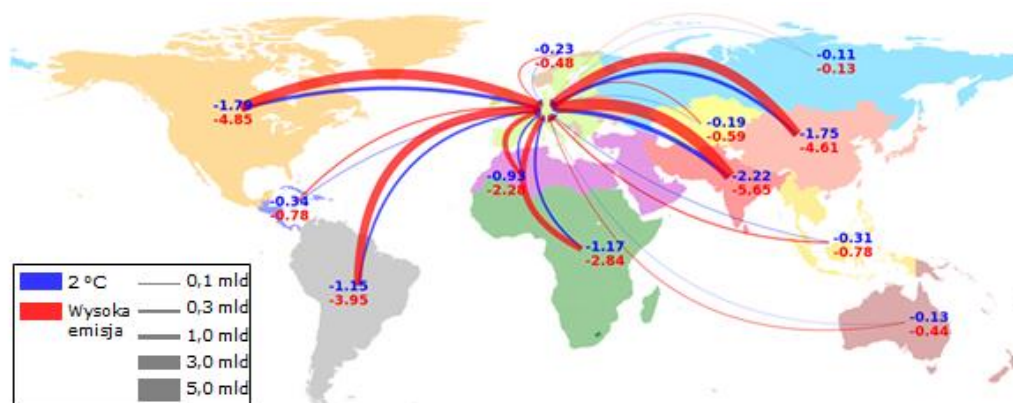
⁶ Voudoukas i in. (2018), „Climatic and socioeconomic controls of future coastal flood risk in Europe” („Kontrola klimatyczna i społeczno-gospodarcza przyszłego ryzyka powodziowego na obszarach przybrzeżnych w Europie”) w *Nature Climate Change*, tom 8, s. 776–780.

Oprócz modelowania i projekcji również pożary, które miały miejsce ubiegłego lata w Szwecji, pokazują, że żadne państwo europejskie nie jest chronione przed skutkami zmiany klimatu.

Coraz więcej dowodów wskazuje na to, że Europa jest również narażona na skutki zmiany klimatu poza jej granicami, na przykład poprzez handel, międzynarodowe przepływy finansowe, migrację⁷ i bezpieczeństwo. Ryzyko zmiany klimatu funkcjonuje ponad granicami, ze względu na niezliczoną ilość złożonych i globalnych wzajemnych powiązań między ludźmi, ekosystemami i gospodarkami. Podejście do przystosowania się jako globalnego dobra publicznego pozwalającego przeciwdziałać zagrożeniom transgranicznym, może odsłonić możliwości wzmocnienia współpracy międzynarodowej w zakresie odporności⁸. Pomagając innym w przystosowaniu się, państwa darczyńcy pomagają również samym sobie.

Komisja zgromadziła wstępne dowody na temat sposobu, w jaki klimat w innych częściach świata może wpłynąć na Europę za sprawą handlu międzynarodowego (importu i eksportu). Na poniższej mapie przedstawiono ocenę strat rocznego unijnego PKB (w mld EUR) spowodowanych wpływem zmiany klimatu w pozostałych częściach świata za sprawą handlu międzynarodowego. Podane dane liczbowe dla poszczególnych regionów przedstawiają straty w scenariuszu zakładającym wysoką emisję (kolor czerwony) oraz w scenariuszu zakładającym wzrost temperatury na świecie o 2 °C (kolor niebieski) do końca wieku. W ocenie uwzględniono tylko cztery sektory: produktywność pracy, rolnictwo, energetykę i powódzie rzeczne.

Wpływ zmiany klimatu w pozostałych częściach świata na roczne unijne PKB (w mld EUR) za sprawą handlu międzynarodowego (import i eksport)⁹

Skala tych transgranicznych skutków handlowych zależy od dwóch czynników:

1. dotkliwości zmiany klimatu w pozostałych regionach świata; oraz

⁷ Sprawozdanie EEA nr 1/2017, „Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016” („Zmiana klimatu, jej skutki i narażenie w Europie w 2016 r.”), Europejska Agencja Środowiska, 2017.

⁸ Zob. np. Benzie i in. (2018), „Meeting the global challenge of adaptation by addressing transboundary climate risk: A joint collaboration between SEI, IDDRI, and ODI. Discussion Brief” („Sprostanie globalnemu wyzwaniu w zakresie przystosowania się poprzez kontrolę transgranicznego ryzyka zmiany klimatu: Wspólna praca SEI, IDDRI, i ODI. Streszczenie dyskusji”). Stockholm Environment Institute, Sztokholm.

⁹ Źródło: Komisja Europejska, 2018 – projekt PESETA Wspólnego Centrum Badawczego.

2. wielkości wymiany handlowej między tymi regionami a UE¹⁰.

Z mapy wynika, że UE byłaby najbardziej dotknięta zmianą klimatu mającą miejsce w obu Amerykach i Azji Południowej. Spośród czterech ocenianych sektorów, to rolnictwo odgrywa największą rolę w kształtowaniu skutków transgranicznych; drugim w kolejności sektorem jest produktywność pracy. Przykładowo, jeżeli zmiana klimatu spowoduje spadek produkcji partnera UE w handlu rolnym, PKB tego partnera zmniejszy się, co oznacza (między innymi), że będzie on przywoził mniej produktów (między innymi) z UE. To z kolei zmniejszy również unijne PKB¹¹. Oczywiście jest jednak, że skutki mogą również wynikać z zakłóceń w łańcuchu dostaw w przywozie do UE, ze szkód w innych sektorach oraz z innych zmian strukturalnych, które nie zostały ocenione w tym badaniu.

Jeśli chodzi o zależność między klimatem a migracją, najnowsze scenariusze potwierdzają związek między zmianą klimatu¹² a wahaniami pod względem liczby składanych wniosków o udzielenie azylu w UE. Nawet w przypadku scenariusza zakładającego umiarkowany poziom emisji¹³ przewiduje się, że do końca stulecia liczba wniosków o udzielenie azylu wzrośnie o 28 % ze względu na skutki zmiany klimatu (średnio 98 000 dodatkowych wniosków o udzielenie azylu rocznie).

Przystosowanie się oznacza rozwiązania i gotowość, jeśli chodzi o nadchodzące wyzwania krajowe i międzynarodowe. Wiąże się z przewidywaniem wyżej wymienionych niekorzystnych skutków zmiany klimatu i podejmowaniem odpowiednich działań, aby zapobiec szkodom lub zminimalizować szkody, jakie może ona spowodować, lub wykorzystywanie możliwości, które mogą się pojawić.

W 2005 r. Komisja zaczęła rozważać potrzebę przystosowania się do zmiany klimatu w Europie. W konsekwencji w 2009 r. przyjęto białą księgę¹⁴, a w 2013 r. – strategię adaptacyjną UE („strategia”)¹⁵.

Oszacowano, że w momencie opracowywania strategii koszty bezczynności gospodarczej, środowiskowej i społecznej dla UE – w odniesieniu do szeregu sektorów gospodarki w 2020 r. – wyniosą 100 mld EUR rocznie, a w 2050 r. – 250 mld EUR rocznie¹⁶. Obecne szacunki wskazują, że do 2080 r. koszt bezczynności może ulec gwałtownemu podwyższeniu¹⁷. Obecne modele ekonomiczne łącznych

¹⁰ Publiczne przystosowanie się nie jest modelowane i może zmniejszyć negatywny wpływ zmiany klimatu w państwach trzecich.

¹¹ W metodzie przeprowadzonego przez Wspólne Centrum Badawcze badania PESETA III (ogólna zasada równowagi wielosektorowej i wieloregionalnej) uwzględniono również inne skutki ekonomiczne i handlowe, takie jak wyższy wywóz produktów rolnych i większa produkcja rolna w UE (co zwiększyłoby PKB UE) związane ze wzrostem cen produktów rolnych w pozostałych częściach świata, a także zastąpienie droższego przywozu od jednego partnera handlowego przywozem od innego partnera (przesunięcie handlu). Szacowanym efektem netto jest spadek unijnym PKB.

¹² Missirian i in. (2017), „Asylum applications respond to temperature fluctuations” („Wnioski o udzielenie azylu jako reakcja na wahania temperatury”) w: *Science*, tom 358, s. 1610–1614.

¹³ Scenariusz IPCC RCP 4.5.

¹⁴ Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania. COM(2009) 147 final:

<https://eur-lex.europa.eu/legal->

[content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0147&qid=1539253673023&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0147&qid=1539253673023&from=EN)

¹⁵ Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu. COM(2013) 0216 final:

https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/what_pl

¹⁶ Sprawozdanie EEA nr 12/2012, „Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2012” („Zmiana klimatu, jej skutki i narażenie w Europie w 2012 r.”), Europejska Agencja Środowiska, 2012.

¹⁷ COACCH (współtworzenie oceny kosztów zmiany klimatu): <http://www.coacch.eu/>

globalnych skutków zmiany klimatu mogą być nieodpowiednie pod względem traktowania sektorów, uwzględniania skutków dla środowiska fizycznego, ekosystemów, różnorodności biologicznej i ich funkcji oraz pod względem niepewności i progów nieodwracalnych zmian. Modele mogą poważnie zaniżać przyszłe ryzyko¹⁸.

Strategia obejmuje osiem działań ukierunkowanych na trzy konkretne cele:

1. zwiększenie odporności państw, regionów i miast UE;
2. umożliwienie świadomego podejmowania decyzji w zakresie przystosowania się;
3. zwiększenie odporności kluczowych wrażliwych sektorów i obszarów polityki UE.

Od 2013 r. Komisja realizuje te trzy cele w ramach szerokiego zakresu podejmowanych działań. Nadal wyznaczają one kierunek obecnych prac Komisji.

W sprawozdaniu analizie poddano proces i wyniki oceny strategii, w tym wnioski wyciągnięte z dotychczasowej realizacji strategii.

2. PROCES

W strategii określono, że w 2017 r. Komisja powinna przedstawić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie na temat stanu wdrożenia i, w razie potrzeby, zaproponować dokonanie przeglądu. Sprawozdanie to oraz towarzyszący mu dokument roboczy służb Komisji (SWD), w którym szczegółowo opisano wyniki oceny, zostały sporządzone w tym kontekście.

Zgodnie z wytycznymi Komisji dotyczącymi lepszego stanowienia prawa ocenę przeprowadzono w oparciu o pięć kryteriów: (i) skuteczność, (ii) wydajność, (iii) przydatność, (iv) spójność i (v) wartość dodaną UE. Szczegółową ocenę na podstawie tych kryteriów przedstawiono w towarzyszącym dokumencie roboczym służb Komisji.

Dowody zgromadzono głównie za pośrednictwem wykonawców, którzy dokonali przeglądu literatury, przeprowadzili badanie ukierunkowane, badanie opinii publicznej, wywiady, warsztaty i analizy przykładów.

Ponadto Komisja przeprowadziła analizę na podstawie kilku źródeł, z którymi konsultowano się bezpośrednio lub które włączono do sprawozdania wykonawcy, np. innych ocen związanych z działaniami w ramach strategii¹⁹, strategii krajowych

---

¹⁸ Stoerk T, Wagner G, Ward R E T (2018), „Recommendations for Improving the Treatment of Risk and Uncertainty in Economic Estimates of Climate Impacts in the Sixth Intergovernmental Panel on Climate Change Assessment Report” („Zalecenia dotyczące poprawy podejścia do ryzyka i niepewności w zakresie szacunków ekonomicznych skutków zmiany klimatu zawarte w szóstym sprawozdaniu oceniającym Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu”) w: *Review of Environmental Economics and Policy* 12: 371–376, <https://doi.org/10.1093/reep/rey005>

¹⁹ Np. oceny programu LIFE (SWD(2017) 355, https://ec.europa.eu/info/publications/mid-term-evaluation-life-programme_pl) i europejskiej platformy przystosowania się do zmiany klimatu

państw członkowskich, informacji przekazywanych przez państwa członkowskie na podstawie rozporządzenia w sprawie mechanizmu monitorowania²⁰, sprawozdań na temat programów finansowanych z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (ESI)²¹ od 2014 r., a także wyników projektów w dziedzinie badań naukowych i innowacji finansowanych ze środków programów ramowych UE.

3. WYNIKI OCENY

Ogólnie rzecz biorąc, strategia pozwoliła osiągnąć założone cele, przy czym odnotowano postęp w odniesieniu do każdego z ośmiu poszczególnych działań podejmowanych w jej ramach:

1. zachęcania wszystkich państw członkowskich do przyjęcia wszechstronnych strategii w zakresie przystosowania;
2. zapewnienia finansowania w ramach programu LIFE²² na rzecz budowania zdolności oraz przyspieszenia tempa działań przystosowawczych w Europie;
3. wprowadzenia zmian w Porozumieniu Burmistrzów²³.
4. uzupełnienia braków w wiedzy;
5. prowadzenia dalszych prac nad europejską platformą przystosowania się do zmiany klimatu²⁴ jako punktu kompleksowej obsługi, jeśli chodzi o informacje na temat przystosowania w Europie;
6. działania na rzecz uodpornienia wspólnej polityki rolnej (WPR), polityki spójności i wspólnej polityki rybołówstwa na zmianę klimatu;
7. zapewnienia większej odporności infrastruktury;
8. promowania ubezpieczeń i innych produktów finansowych w celu zapewnienia inwestycji i decyzji handlowych odpornych na zmianę klimatu.

W latach 2013–2018 liczba państw członkowskich posiadających strategię krajową w zakresie przystosowania wzrosła z 15 do 25. UE promuje i monitoruje działania za pośrednictwem projektów LIFE oraz Porozumienia Burmistrzów w sprawie Klimatu i Energii („Porozumienie Burmistrzów”). Strategia pozwoliła zwiększyć wiedzę na temat przystosowania się do zmiany klimatu i upowszechnić ją na potrzeby świadomych procesów decyzyjnych. Dzięki tej strategii kwestia przystosowania się przeniknęła do wielu kluczowych obszarów polityki i programów finansowania UE oraz ukierunkowała je, a także została silniej powiązana z działaniami w celu zmniejszenia ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, odpornością infrastruktury i sektorem finansowym.

(sprawozdanie EEA nr 3/2018, <https://www.eea.europa.eu/publications/sharing-adaptation-information-across-europe/>).

²⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie mechanizmu monitorowania i sprawozdawczości w zakresie emisji gazów cieplarnianych oraz zgłaszania innych informacji na poziomie krajowym i unijnym, mających znaczenie dla zmiany klimatu, oraz uchylające decyzję nr 280/2004/WE.

²¹ W latach 2014–2020 obejmują one trzy fundusze polityki spójności, tj. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Społeczny (EFS), a także Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR).

²² <http://ec.europa.eu/environment/life/>

²³ <https://www.porozumienieburmistrzow.eu/>

²⁴ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/>

3.1. Znaczenie

Od czasu przyjęcia strategii nadal zwiększa się liczba dowodów na to, że ekstremalne zjawiska pogodowe i klimatyczne w Europie stają się coraz częstsze i intensywniejsze. Obecne zobowiązania dotyczące redukcji emisji podjęte w ramach porozumienia paryskiego²⁵ spowodowałyby globalne ocieplenie na poziomie powyżej 3 °C w stosunku do okresu przedindustrialnego. Z tego względu konieczne jest budowanie odporności UE na wstrząsy klimatyczne, aby ograniczyć krótko-, średnio- i długoterminowe koszty gospodarcze, społeczne i środowiskowe.

Konsekwencje zmiany klimatu będą w znaczący sposób oddziaływać na znaczną część ludności UE. Zarówno organy publiczne, jak i prywatne zainteresowane strony (gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, inwestorzy) będą musiały wziąć pod uwagę działania zapobiegawcze. Początkowe cele strategii na rzecz umożliwienia świadomego podejmowania decyzji i zwiększenia odporności w całej Europie pozostają zatem aktualne i należy je nadal realizować.

Od 2013 r. zmiany w polityce międzynarodowej, takie jak porozumienie paryskie, cele zrównoważonego rozwoju i ramy z Sendai dotyczące ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych²⁶ w znacznym stopniu zwiększyły polityczne zaangażowanie na rzecz wspierania przystosowania się do zmiany klimatu w skali światowej. Zobowiązania klimatyczne i cele zrównoważonego rozwoju należy realizować wspólnie, aby skutecznie rozwiązywać pilne problemy wynikające z degradacji ekosystemów, wpływu zmiany klimatu, wzrostu nierówności i niestabilności politycznej²⁷. Ponieważ zakres strategii miał obejmować głównie skutki zmiany klimatu na terytorium UE, nie uwzględniał on potencjalnych wzajemnych powiązań z przystosowaniem się do zmiany klimatu poza terytorium UE. Ze uwagi na brak dowodów tylko częściowo uwzględniono w nim również możliwe skutki zmiany klimatu poza Europą i ich konsekwencje dla UE.

Coraz więcej dowodów wskazuje jednak obecnie na potrzebę rozważenia przez UE powiązań między bezpieczeństwem klimatu a transgranicznymi skutkami przystosowania się do zmiany klimatu – lub brakiem przystosowania się – w państwach niebędących członkami UE.

3.2. Skuteczność

W ciągu pięciu lat nie udało się w pełni zrealizować rozległych celów strategii, jednak poczyniono postępy. Ogólnie rzecz biorąc, uwaga polityczna skupiła się na kwestiach związanych z przystosowaniem się do zmiany klimatu oraz na potrzebie przygotowania się na nieuniknione skutki tej zmiany.

Na szczeblu krajowym strategię w zakresie przystosowania ma obecnie 25 państw członkowskich – w 2013 r. strategię tę miało 15 państw. Od 2014 r. w ramach programu LIFE sfinansowano 60 projektów związanych z przystosowaniem się do

²⁵ Ustalone na poziomie krajowym wkłady. Zob. również sprawozdania UNEP w sprawie rozbieżności między potrzebami a perspektywami w zakresie redukcji emisji: <https://www.unenvironment.org/resources/emissions-gap-report>

²⁶ <https://www.unisdr.org/we/coordinate/sendai-framework>

²⁷ Zob.: Światowy Instytut Zasobów: „Connecting the Dots: Elements for a Joined-Up Implementation of the 2030 Agenda and Paris Agreement” („Łącząc punkty: Elementy wspólnej realizacji agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i porozumienia paryskiego”), 2018.

zmiany klimatu o wartości 184 mln EUR, przy czym szacuje się, że za sprawą powielania i transferu projekty te będą mieć wpływ na obszar o powierzchni 1,8 mln km², co odpowiada jednej czwartej terytorium UE. Poprzez ukierunkowane projekty program LIFE wspiera również wdrażanie krajowych i regionalnych strategii w zakresie przystosowania w Grecji i na Cyprze. Ponadto dzięki europejskim funduszom strukturalnym i inwestycyjnym (ESI) przyspieszono przyjmowanie strategii w zakresie przystosowania, wprowadzając ocenę ryzyka uwzględniającą przystosowanie się do zmiany klimatu jako warunek wstępny zapewnienia skutecznego i efektywnego wydatkowania funduszy²⁸.

W odniesieniu do szczebla regionalnego i lokalnego Komisja wprowadziła kwestię przystosowania się do Porozumienia Burmistrzów oraz podnosi świadomość, mobilizuje i wspiera miasta w przyjmowaniu lokalnych strategii w zakresie przystosowania. Do kwietnia 2018 r. 1 076 sygnatariuszy Porozumienia z 25 państw członkowskich UE, reprezentujących około 60 mln mieszkańców, zobowiązało się do przeprowadzenia oceny podatności na zagrożenia i oceny ryzyka oraz do opracowania i wdrożenia planów w zakresie przystosowania i przedstawienia sprawozdań w tym obszarze. Szacuje się, że w całej UE około 40 % miast liczących ponad 150 000 mieszkańców przyjęło plany przystosowania się do zmiany klimatu w celu ochrony Europejczyków przed wpływem zmiany klimatu²⁹.

Ocena potwierdza również znaczny wzrost wiedzy na temat przystosowania wynikający z działań Komisji, w szczególności z działań w ramach unijnych programów ramowych w zakresie badań naukowych i innowacji, a także w ramach europejskiej platformy przystosowania się do zmiany klimatu. Nie zlikwidowano jednak żadnej z priorytetowych luk w wiedzy, a nawet pojawiły się nowe luki. Po pierwsze, w 2013 r. luki w wiedzy sformułowano w sposób otwarty (a nie sektorowy), co utrudnia pomiar postępów. Po drugie, jak to często ma miejsce w przypadku luk w wiedzy w innych dziedzinach nauki, wiedza na ten temat nigdy nie jest kompletna ani pewna. Niepewność można jednak uwzględnić w modelowaniu oraz w przejrzystym i otwartym procesie decyzyjnym: nie jest to usprawiedliwienie dla bezczynności.

Wyraźne są również postępy pod względem włączania kwestii przystosowania do głównego nurtu obecnej polityki i programów UE. W tym zakresie może jeszcze istnieć miejsce na lepsze uwzględnienie kwestii przystosowania w niektórych wspólnych dziedzinach polityki UE, np. w dziedzinie handlu i rybołówstwa. W przypadku handlu istnieje luka w wiedzy na temat „efektu rozlania” (ang. *spill-over effect*) z państw trzecich, którego zrozumienie umożliwiłoby skuteczne włączenie kwestii przystosowania do polityki handlowej UE. W przypadku rybołówstwa przyczyną jest w dużej mierze niepoświęcanie wystarczającej uwagi przystosowaniu się do zmiany klimatu w ramach powiązanego funduszu UE.

---

²⁸ SWD(2017) 127, „Wartość dodana uwarunkowań *ex ante* w europejskich funduszach strukturalnych i inwestycyjnych”.

²⁹ Reckien i in. (2018), „How are cities planning to respond to climate change? Assessment of local climate plans from 885 cities in the EU-28” („Jak miasta planują reagować na zmianę klimatu? Ocena lokalnych planów klimatycznych z 885 miast w UE-28”) w: *Journal of Cleaner Production*, 26 marca 2018 r. Koordynator badania wyodrębnił tę wartość z bazy danych badania, która obejmowała reprezentatywną próbę 497 miast UE mających ponad 150 000 mieszkańców.

Jeżeli chodzi o fundusze UE, w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych w różnym stopniu uwzględniano problematykę przystosowania: wprowadzono system śledzenia wydatków związanych z klimatem, ale ocena tego, w jakim stopniu inwestycje przyniosły wymierne korzyści w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, stanowiła niekiedy wyzwanie. Całkowite oddzielenie wydatków na działania łagodzące i przystosowawcze nie zawsze jest możliwe ze względu na synergie między obszarami polityki, zwłaszcza w sektorze rolnictwa. W ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności znaczną kwotę finansowania można jednak bezpośrednio powiązać z inwestycjami na rzecz dostosowania do zmiany klimatu. Ponadto obecna wspólna polityka rolna, przyjęta kilka miesięcy po przyjęciu strategii w zakresie przystosowania, obejmuje szereg działań istotnych z punktu widzenia przystosowania się do zmiany klimatu, jak również łagodzenia zmiany klimatu (w tym niektóre wymogi dotyczące zasady wzajemnej zgodności i zazieleniania), rozłożonych na kilka priorytetów. Przydziały środków na przystosowanie się do zmiany klimatu w ramach poszczególnych programów finansowania przedstawiono w poniższej tabeli.

Unijne fundusze strukturalne i inwestycyjne na lata 2014–2020 – przydziały środków na działania związane z klimatem (w mld EUR i jako % całości)

	Wsparcie UE	Wsparcie na rzecz działań związanych z klimatem	W tym		
			Bezpośrednie działania łagodzące	Bezpośrednie działania na rzecz przystosowania się	Środki wsparcia na oba cele
EFRR i ETC ³⁰	196,7	37,9	30,8	3,4	3,6
		[19,3 %]	[15,7 %]	[1,7 %]	[1,8 %]
Fundusz Spójności	63,4	17,6	13,4	3,0	1,3
		[27,8 %]	[21,1 %]	[4,7 %]	[2,0 %]
EFS ³¹ i Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	88,9	1,2	1,2	–	–
		[1,3 %]	[1,3 %]	–	–
EFMR ³²	5,7	1,0	1,0	–	–
		[18,2 %]	[18,2 %]		
EFROW ³³	99,0	56,5	5,4	7,5	43,6
		[57,1 %]	[5,5 %]	[7,6 %]	[44 %]
Łącznie	453,7	114,2	51,9	13,9	48,5
		[25,4 %]	[11,4 %]	[3,1 %]	[10,8 %]

Ponadto w latach 2014–2020 wszystkie duże projekty³⁴ finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności są

³⁰ Europejska współpraca terytorialna:

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/european-territorial/

³¹ Europejski Fundusz Społeczny: <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=pl>

³² Europejski Fundusz Morski i Rybacki: https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_pl Przedstawione wartości odnoszą się do części EFMR w ramach zarządzania dzielonego.

³³ Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
https://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020_pl

³⁴ Dotyczy to dużych projektów w rozumieniu art. 100 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.), które przechodzą specjalną procedurę oceny. Przykłady dobrych działań w zakresie uodparniania na zmianę klimatu: *Zbieranie i oczyszczanie ścieków na wyspie Krk, Chorwacja*, CCI: 2017HR16CFMP005 oraz *Budowa drogi ekspresowej S2 na odcinku: węzeł „Puławska” – węzeł „Lubelska”*, Polska, CCI: 2017PL16CFMP014.

przedmiotem uodparniania na zmianę klimatu, którego celem jest zapewnianie odporności na zmianę klimatu poprzez ocenę podatności na zagrożenia i ocenę ryzyka, a następnie poprzez identyfikację, ocenę i przeprowadzenie odpowiednich działań przystosowawczych.

W przypadku Europejskiego Funduszu Społecznego ani Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego nie odniesiono się konkretnie do celu tematycznego 5 („Promowanie przystosowania się do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem”), pomimo wpływu na słabsze grupy społeczne, zatrudnienie i zasoby rybne. Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji (EFRG), z którego finansowane są płatności bezpośrednie w ramach WPR, nie jest częścią funduszu ESI, ale około 20 % płatności bezpośrednich można uznać za istotne z punktu widzenia zmiany klimatu.

3.3. Wydajność

Koszty administracyjne wynikające bezpośrednio z realizacji strategii były niskie i w większości przypadków ograniczone do Komisji, z wyjątkiem programów finansowania, w przypadku których inne (np. krajowe) organizacje uzupełniają finansowanie UE³⁵. Koszty dla innych zainteresowanych stron były w większości przypadków dobrowolne i związane głównie z dostępem do funduszy UE.

Korzyści związane ze strategią osiągnięto przy niskich kosztach dzięki efektom mnożnikowym wynikającym z prowadzonych w jej ramach działań w zakresie doradztwa, koordynacji, rozpowszechniania, demonstracji i włączania do innych obszarów polityki i programów finansowania.

Zasadniczo strategia UE zapewnia optymalne wykorzystanie środków finansowych, ponieważ osiem działań w ramach strategii można uznać za wysoce opłacalne. Na przykład projekty LIFE, w tym projekty w zakresie przystosowania, w 2014 r. przyniosły społeczeństwu korzyści o szacunkowej wartości około 1,7 mld EUR, czyli czterokrotnie więcej niż całkowity budżet programu LIFE na ten rok³⁶.

3.4. Spójność

W przyszłości wpływ zmiany klimatu w Europie będzie powszechny. Przystosowanie się jest konieczne, aby działania na wszystkich poziomach sprawowania rządów były wystarczająco skuteczne, by sprostać systemowym zmianom w naszym klimacie, środowisku i społeczeństwie.

Strategia jest w znacznym stopniu spójna z innymi obszarami polityki unijnej, krajowej, regionalnej i lokalnej oraz z działaniami w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu. Wytyczne Komisji opracowane w ramach strategii były pomocne w koordynacji krajowych sektorów i obszarów polityki, a także w rozwiązaniu niektórych transgranicznych problemów związanych ze zmianą klimatu między państwami członkowskimi. Unijne strategie makroregionalne³⁷ oraz Porozumienie

---

³⁵ Przykładowo poprzez programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ocenę działań przystosowawczych oraz uodparnianie na zmianę klimatu ze strony państw członkowskich w kontekście programów finansowanych ze środków UE, takich jak Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR).

³⁶ Przegląd śródkresowy programu LIFE (SWD(2017) 355 dostępny pod adresem https://ec.europa.eu/info/publications/mid-term-evaluation-life-programme_pl

³⁷ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/

Burmistrzów również pomogły w realizacji podobnych działań we wszystkich państwach członkowskich UE narażonych na podobne ryzyko zmiany klimatu.

Sytuacja jest bardziej zróżnicowana pod względem spójności z polityką i inicjatywami międzynarodowymi. W czasie opracowywania strategii Komisja postanowiła skoncentrować się na kwestii wpływu zmian klimatu na terytorium UE, przeprowadzając analizę powiązań między migracją a zmianą klimatu³⁸ oraz potencjalnych konsekwencji dla UE.

Pomimo tego realizacja strategii przyczyniła się do wzmocnienia działań zewnętrznych UE w zakresie odporności na zmianę klimatu dzięki poprawie bazy wiedzy oraz zaoferowaniu bazy testowej dla różnych opcji przystosowania i reagowania, które mogłyby być przydatne poza UE³⁹.

Jeżeli chodzi o przyszłość, istnieje margines umożliwiający przekształcenie strategii w celu lepszego dostosowania jej do rozwoju polityki międzynarodowej od 2013 r., a także w celu lepszego oceny konsekwencji, jakie dla UE będą mieć transgraniczne skutki zmiany klimatu w państwach niebędących członkami UE, np. spowodowane przepływami migracyjnymi, handlem i przepływami finansowymi.

UE, jako strona UNFCCC⁴⁰, musi składać sprawozdania z postępów i działań dostosowawczych oraz ewentualnie ponownie określać swoje ambicje w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, dokonując przeglądu swoich strategii i polityki. Strategia powinna wspierać ten proces poprzez połączenie europejskich i ogólnościatowych wysiłków na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu.

Istnieją możliwości powiązania przyszłej unijnej polityki przystosowywania się do zmiany klimatu z osiągnięciem celów zrównoważonego rozwoju, Konwencją o różnorodności biologicznej⁴¹ oraz z ramami z Sendai dotyczącymi ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych. Przykładowo wiele wskaźników opracowanych w celu monitorowania postępów w tych globalnych strukturach ma duże znaczenie dla przystosowania się do zmiany klimatu. Ponadto trwają prace nad narzędziami modelowania, które łączą scenariusze zrównoważonego rozwoju i zmiany klimatu z wynikającymi z nich wyzwaniami (w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu i jej łagodzenia)⁴².

---

³⁸ Jeden z dokumentów roboczych służb Komisji w ramach strategii z 2013 r. (SWD(2013) 138 final) dotyczył degradacji środowiska i migracji.

³⁹ Na przykład w przedstawionym w 2017 r. w ramach UNFCCC unijnym wniosku w sprawie przystosowania się do zmiany klimatu zaprezentowano, w jaki sposób strategia propaguje oparte na ekosystemach przystosowanie się do zmiany klimatu w Europie – może to być źródłem przydatnych informacji i przykładów dla państw niebędących członkami UE, ale mających podobne problemy lub ekosystemy, w szczególności państw najbardziej narażonych na zmiany klimatu.

⁴⁰ Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu.

⁴¹ Określony w Konwencji o różnorodności biologicznej cel z Aichi nr 15 stanowi, że: „Do roku 2020 odporność ekosystemów i wkład różnorodności biologicznej w pochłanianie węgla zostaną zwiększone dzięki ochronie i odtwarzaniu, w tym odtworzeniu co najmniej 15 % zdegradowanych ekosystemów, co pomoże łagodzić i przystosowywać się do zmian klimatu oraz przeciwdziałać pustynnieniu”.

⁴² Zob.: Światowy Instytut Zasobów: „Connecting the Dots: Elements for a Joined-Up Implementation of the 2030 Agenda and Paris Agreement” („Łącząc punkty: Elementy wspólnej realizacji agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i porozumienia paryskiego”), 2018.

Jeśli chodzi o spójność wewnętrzną (tj. treść), stwierdzono, że strategia jest wysoce spójna, a kilka działań wzajemnie się uzupełnia. Nastąpiła na przykład znaczna wymiana wiedzy dotyczącej przystosowania się między podmiotami opracowującymi tę wiedzę i podmiotami kompilującymi ją na poziomie UE⁴³, europejską platformą przystosowania się do zmiany klimatu⁴⁴ oraz samorządami terytorialnymi, które pozyskiwały informacje niezbędne do zawarcia Porozumienia Burmistrzów. Obszerniejsze badania oraz wykorzystanie powiązań między działaniami mogłoby jednak w jeszcze większym stopniu poprawić spójność wewnętrzną⁴⁵.

3.5. Unijna wartość dodana

Strategia przynosi Europie wartość dodaną szczególnie dlatego, że umożliwia włączenie kwestii przystosowania do kluczowych sektorów, uwzględnienie jej na różnych poziomach sprawowania rządów oraz w politykach UE.

Zainteresowane strony doceniły korzyści płynące z badań dotyczących przystosowania się na poziomie UE oraz poszerzania wiedzy za pomocą inicjatyw takich jak europejska platforma przystosowania się do zmiany klimatu.

Być może w przypadku braku strategii UE decydenci na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym musieliby również znaleźć sposób na przystosowanie się do zmiany klimatu. Zainteresowane strony potwierdziły jednak, że gdyby UE nie wytyczyła kierunku w tej dziedzinie, postępy oraz motywacja do zwiększania zdolności przystosowywania byłyby mniejsze, szczególnie w transgranicznych makroregionach UE, gdzie występuje wspólne ryzyko związane ze zmianą klimatu⁴⁶, np. w dorzeczach rzek i na obszarach alpejskich. Ponadto bez zawarcia Porozumienia Burmistrzów miasta UE byłyby bardziej podatne na zagrożenia, a podmioty lokalne i regionalne dysponowałyby mniejszą ilością zasobów naukowych do wspierania planowania długoterminowego.

Ponadto zainteresowane strony wysoko oceniły rolę katalizatora, jaką odgrywa program LIFE. Program LIFE przyczynił się do zintensyfikowania oddolnych działań w zakresie przystosowania do zmiany klimatu i uczenia się, optymalizując wdrażanie unijnych polityk dotyczących ochrony środowiska oraz ogólnie polityk dotyczących przeciwdziałania zmianie klimatu.

---

⁴³ Na przykład poprzez programy ramowe w dziedzinie badań, za pośrednictwem Komisji oraz Europejskiej Agencji Środowiska.

⁴⁴ Portal UE dotyczący przystosowania: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/>

⁴⁵ Na przykład od 2007 r. w ramach dziewięciu projektów programu LIFE w obszarze działania 2 wspiera się rozwój strategii w zakresie przystosowania do zmiany klimatu lub planów w obszarze działania 1 (całkowity budżet: 16 mln EUR). Komisja zaproponowała, aby w kolejnych wieloletnich ramach finansowych w ramach programu LIFE dalej istniał podprogram dotyczący łagodzenia i przystosowania się do zmiany klimatu. Nowy program LIFE powinien być skoncentrowany na projektach zintegrowanych stanowiących pomoc dla państw członkowskich w realizacji kluczowych działań i strategii w dziedzinie klimatu, w tym tych dotyczących przystosowania.

⁴⁶ Istnieją cztery strategie makroregionalne obejmujące kwestię przystosowania się i dotyczące: regionu adriatycko-jońskiego, regionu alpejskiego, regionu Morza Bałtyckiego oraz regionu Dunaju. Termin „strategia makroregionalna” oznacza zintegrowane ramy zatwierdzone przez Radę Europejską, które mogą otrzymywać wsparcie m.in. w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, aby sprostać wspólnym wyzwaniom, przed którymi stoi określony obszar geograficzny i które odnoszą się do państw członkowskich i państw trzecich. Więcej informacji: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/

Dotychczasowe działania w ramach strategii dotyczące ubezpieczeń i sektora finansowego mogą nie być wystarczające do przewyciężenia przeszkód we współpracy publiczno-prywatnej. Chociaż były pomocne w zrozumieniu, w jaki sposób rynki ubezpieczeń funkcjonują jako kluczowe narzędzie przystosowawcze w państwach członkowskich, działania UE muszą jeszcze przynieść wyraźne rezultaty, zwłaszcza w odniesieniu do roli ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem klimatycznym. W tym przypadku unijna wartość dodana polega na umożliwieniu współpracy między rządami a ubezpieczycielami, podnoszeniu świadomości na temat luki w zakresie ubezpieczenia i potrzeby uwzględnienia przez rządy ubezpieczeń w zarządzaniu wszystkimi rodzajami ryzyka klimatycznego.

Chociaż w ramach działania 8 strategia obejmowała wspieranie produktów finansowych w celu zapewnienia inwestycji odpornych na zmianę klimatu, wpływ planu działania Komisji na 2018 r. na finansowanie trwałego wzrostu gospodarczego⁴⁷ nie wchodzi w zakres oceny ze względu na jego harmonogram. Prawdopodobne jest jednak, że dzięki uwzględnieniu zagrożeń związanych z klimatem w procesie zarządzania ryzykiem przedsiębiorstw i instytucji finansowych okaże się on przydatny do zapewnienia stabilności systemu finansowego UE. Plan działania ma także na celu wspieranie przejrzystości oraz zrównoważonego charakteru decyzji inwestycyjnych w odniesieniu zarówno do potrzeb przystosowawczych, jak i możliwości redukcji emisji.

4. WNIOSKI

Wyniki oraz przykłady, o których wspomniano powyżej, pokazują, że strategia w zakresie przystosowania na poziomie UE wciąż jest niezwykle istotna oraz dodaje wartość do krajowych, regionalnych i lokalnych starań przystosowawczych, a jednocześnie pozostaje opłacalna. W ramach strategii – instrumentu polityki posiadającego niewielkie skutki administracyjne dla większości zainteresowanych stron – udało się skupić uwagę decydentów na konieczności przygotowania się na zagrożenia klimatyczne. Strategia ta stanowiła punkt odniesienia, tj. skupiała i przyspieszała działania na innych poziomach zarządzania. Ponadto z powodzeniem ukierunkowała ona dalsze starania na rzecz zapewnienia, aby polityki oraz budżety na poziomie UE uwzględniały kwestie związane ze zmianą klimatu.

W trakcie procesu oceny Komisja zdobyła cenne informacje na temat pierwszych pięciu lat stosowania strategii w praktyce:

- **Braki w wiedzy** na temat przystosowania mogą nigdy nie zostać całkowicie wyeliminowane, jednak zainteresowane strony zdecydowanie doceniły unijną wartość dodaną działań od 2013 r. związanych z badaniami naukowymi i innowacyjnymi. Być może należy przenieść nacisk z gromadzenia wiedzy na wykorzystywanie jej do podejmowania decyzji – w warunkach niepewności – zwłaszcza w sektorach gospodarki lub regionach potencjalnie bardziej narażonych, takich jak rolnictwo w regionach śródziemnomorskich lub europejskie regiony najbardziej oddalone. W tym celu Komisja mogłaby przewidzieć wymianę informacji na temat skutecznych środków przystosowawczych między zainteresowanymi stronami oraz ze środowiskiem

---

⁴⁷ COM(2018) 097. Zob. również: https://ec.europa.eu/info/publications/180308-action-plan-sustainable-growth_pl.

naukowym. Zgodnie z zasadą ostrożności⁴⁸ wspólnie opracowane, oddolne przystosowanie może – pomimo niekompletnego zaplecza dowodowego – w pewnym stopniu pobudzić do działania i nauki. Ustrukturyzowany dialog naukowo-polityczny można by przeprowadzać regularnie, np. w ramach odbywającej się co dwa lata Europejskiej konferencji w sprawie przystosowania się do zmiany klimatu (ECCA)⁴⁹. Ponadto w celu lepszego wykorzystania modeli wpływu zmiany klimatu i modeli przystosowawczych na potrzeby kształtowania polityki można by utworzyć forum poświęcone analizie przystosowawczej i modelowaniu. W ramach forum można wykorzystać zbiorcze możliwości wielu modeli, pracować nad mocnymi i słabymi stronami konkurujących ze sobą podejść do badań przystosowania oraz stale wytyczać kierunek przyszłych działań.

- W przypadku długoterminowych inwestycji **infrastrukturalnych** kluczowe znaczenie ma odporność na zmianę klimatu: m.in. wymaga ona określenia konkretnych norm przystosowawczych⁵⁰, danych z obserwacji Ziemi, innych danych satelitarnych i usług satelitarnych, nauk obywatelskich oraz wytycznych, które dostępne są zarówno dla ekspertów, jak i decydentów. Nadal istnieje potrzeba szerszego uwzględniania w ramach infrastruktury kwestii przystosowania się, np. zalecania, aby uodparniać infrastrukturę finansowaną przez UE na zmiany klimatyczne⁵¹, w szczególności, gdy infrastruktura ma zasadnicze znaczenie dla działań na rzecz ograniczenia emisji.
- Działania w ramach strategii powinny być **lepiej zintegrowane**. Powiązania między działaniami pojawiały się samoistnie, można je jednak lepiej identyfikować i wykorzystywać. Przykładowo europejska platforma przystosowania się do zmiany klimatu mogłaby zawierać lepszy przegląd obecnych projektów badawczych finansowanych przez UE lub działań operacyjnych takich jak różne usługi programu Copernicus. Ponadto należy częściej prowadzić wymianę metod oraz ustaleń z praktykami oraz odpowiednimi platformami krajowymi i unijnymi, np. za pośrednictwem bardziej interaktywnych narzędzi lub seminariów internetowych.
- W strategii należy również w większym stopniu uwzględnić **międzynarodowy wymiar przystosowania**, by zsynchronizować ją między innymi z globalną wspólną polityką oraz działaniami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju, różnorodności biologicznej oraz ograniczania ryzyka związanego z klęskami

---

⁴⁸ Chociaż zasada ta jest wpisana w art. 191 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, nie jest ona tam określona. W 2000 r. Komisja wydała komunikat dotyczący zasady ostrożności: COM(2000) 1.

⁴⁹ Następną Europejską konferencją w sprawie przystosowania się do zmiany klimatu odbędzie się w Lizbonie. Zob.: <https://www.ecca2019.eu/>

⁵⁰ Komisja zwróciła się do europejskich organizacji normalizacyjnych o zaktualizowanie norm dotyczących infrastruktury odpornej na zmianę klimatu w sektorze transportowym, energetycznym oraz budowlanym. Zob. decyzja Komisji (C(2014) 3451).

⁵¹ W bieżących wnioskach dotyczących budżetu UE na lata 2021–2027 Komisja przewiduje szerszy zakres inwestycji infrastrukturalnych finansowanych przez UE, które będą odporne na zmianę klimatu. Zob.: w szczególności COM(2018) 375 w odniesieniu do wniosku dotyczącego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz COM(2018) 372 final w odniesieniu do EFRR oraz Funduszu Spójności. Wszystkie teksty prawne oraz noty informacyjne są dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/commission/publications/regional-development-and-cohesion_pl. Zob. również COM(2018) 439 w odniesieniu do Programu InvestEU oraz COM(2018) 438 w odniesieniu do instrumentu „Łącząc Europę”.

żywiłowymi. Celem Komisji jest zatem połączenie starań i procesów, by osiągnąć cele zrównoważonego rozwoju oraz wypełnić zobowiązania klimatyczne, zarówno w UE, jak i poprzez udzielane przez Unię wsparcie oraz jej współpracę z krajami rozwijającymi się.

- W strategii promowano plany przystosowania się do zmiany klimatu na wszystkich poziomach, lecz w państwach członkowskich była ona mniej skuteczna **pod względem realizacji i monitorowania** tych planów. W dodatkowym przyspieszeniu działań przystosowawczych mógłby pomóc bardziej uproszczony proces śledzenia postępu krajowych działań przystosowawczych oraz ułatwienie wzajemnego uczenia się. Kwestia przystosowania została uwzględniona w rozporządzeniu w sprawie zarządzania unią energetyczną⁵², co umożliwi bardziej systematyczne otrzymywanie od państw członkowskich sprawozdań na temat celów oraz postępów w odniesieniu do przystosowania. Pomoże to również w realizacji porozumienia paryskiego. Powinno to doprowadzić do usprawnienia ogólnounijnych ram monitorowania strategii krajowych, regionalnych lub lokalnych, co z kolei przyczyniłoby się do skuteczniejszego sygnalizowania obszarów, w których należy nasilić działania i współpracę, lub wspólnych wyzwań i wrażliwości.
- Pod względem liczby **lokalnych strategii w zakresie przystosowania** postęp jest wolniejszy niż przewidywano w 2013 r. i różni się w zależności od państwa członkowskiego. Ma to prawdopodobnie źródło w sytuacji krajowej, tj. zależnie od tego, czy istnieją wiążące przepisy krajowe, w których wymagałoby się od samorządów terytorialnych posiadania planów przystosowania się do zmiany klimatu⁵³. Aby propagować tworzenie oraz realizację lokalnych strategii w zakresie przystosowania, Komisja powinna:
  - (1) zachęcić państwa członkowskie do opracowania struktur służących aktywnemu i stałemu wzmocnieniu działań lokalnych; oraz
  - (2) zwiększyć świadomość oraz wsparcie techniczne i finansowe samorządów terytorialnych, np. poprzez Porozumienie Burmistrzów lub inne inicjatywy zwłaszcza w państwa członkowskich, w których odsetek lokalnych strategii w zakresie przystosowania jest niższy (tj. w Europie Południowej i Wschodniej)⁵⁴.
- Pięć lat od przyjęcia strategii to zbyt krótki okres, aby **przeprowadzić analizę efektów dystrybucyjnych przystosowania** (lub braku przystosowania). Przewidywane skutki różnią się pod względem jakościowym i ilościowym

---

⁵² COM (2016) 759: wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zarządzania unią energetyczną, zmieniającego dyrektywę 94/22/WE, dyrektywę 98/70/WE, dyrektywę 2009/31/WE, rozporządzenie (WE) nr 663/2009, rozporządzenie (WE) nr 715/2009, dyrektywę 2009/73/WE, dyrektywę Rady 2009/119/WE, dyrektywę 2010/31/UE, dyrektywę 2012/27/UE, dyrektywę 2013/30/UE i dyrektywę Rady (UE) 2015/652 oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 525/2013.

⁵³ Dania, Francja i Zjednoczone Królestwo posiadają wiążące przepisy krajowe, na mocy których samorzady terytorialne mają obowiązek posiadania planów przystosowania się do zmiany klimatu.

⁵⁴ Reckien i in., (2018). *How are cities planning to respond to climate change? Assessment of local climate plans from 885 cities in the EU-28* („Jak miasta planują reagować na zmianę klimatu? Ocena lokalnych planów klimatycznych z 885 miast w UE-28”) w: *Journal of Cleaner Production*, 26 marca 2018 r.

w poszczególnych regionach. Można zbadać instrumenty solidarności UE oraz jej spójność gospodarczą i społeczną: zwycięzcy i przegrani mogą pojawić się zarówno na płaszczyźnie regionalnej, społecznej, jak i wśród podmiotów gospodarczych. Do zmierzenia określonych wpływów na kraje, regiony, grupy społeczne lub sektory potrzebne byłyby odpowiednie wskaźniki efektywności zagregowane na poziomie UE. Po zakończeniu programów finansowanych w ramach wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020 można będzie zgromadzić właściwe i innowacyjne wskaźniki społeczne, aby z większą dokładnością badać skutki społeczno-ekonomiczne zmiany klimatu i polityk w zakresie przystosowania. Mogłoby to prawdopodobnie przyczynić się do opracowania lepszych podejść do polityki spójności Komisji na okres programowania po 2027 r.

- Strategia **może w przyszłości przynieść więcej korzyści** w niektórych obszarach, takich jak:
  - **ograniczenie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi**, zwłaszcza pod względem włączania aspektów przystosowania do metod i wskaźników, wiedzy na temat oceny ryzyka oraz regularniejszego dialogu między osobami w praktyce zajmującymi się przystosowaniem i ograniczaniem ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi. Można także rozważyć podnoszenie świadomości obywateli;
  - lepsze uwzględnienie przystosowania w **unijnej polityce morskiej i rybackiej** oraz ogólnie w polityce dotyczącej obszarów przybrzeżnych. Nawet jeżeli emisje i temperatury ustabilizują się, poziom mórz dalej będzie się podnosił. Jeden na trzech obywateli Unii mieszka w promieniu 50 km od brzegu morskiego, a bez środków przystosowawczych powódzie dotkną miliony ludzi. Należy zapewnić lepsze przygotowanie polityk UE, które mają wpływ na interakcje między lądem a morzem na obszarach przybrzeżnych, takich jak planowanie przestrzenne obszarów morskich i zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną⁵⁵, „Horyzont Europa” i Europejski Fundusz Morski i Rybacki⁵⁶, a także działania w ramach programu międzynarodowego zarządzania oceanami⁵⁷, aby w przyszłości można było skuteczniej radzić sobie z tym problemem;
  - opracowanie oraz wykorzystanie instrumentów i narzędzi dla **inwestorów i ubezpieczycieli**, którzy być może nie włączają w sposób wystarczający zmiany klimatu w swoje praktyki zarządzania ryzykiem⁵⁸. Istnieje niewykorzystany potencjał poprawy prognoz i analiz ryzyka poprzez usługi klimatyczne i lepszą wymianę danych⁵⁹ – nowe możliwości

⁵⁵ Dyrektywa 2014/89/UE. Zob. również: <http://ec.europa.eu/environment/iczm/practice.htm>

⁵⁶ COM(2018) 390 final.

⁵⁷ JOIN(2016) 49 final, https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/join-2016-49_pl.pdf

Program ten można także wykorzystać do zmierzenia się z zachodzącymi obecnie zmianami w rozmieszczeniu i liczebności gatunków morskich, stanowiącymi wyzwaniem dla podmiotów odpowiedzialnych za ustalanie kwot.

⁵⁸ <https://www.sciencedaily.com/releases/2018/05/180515081720.html>

⁵⁹ Około 2015 r. usługi klimatyczne przyciągały coraz większą uwagę społeczności zajmującej się badaniami naukowymi i innowacjami UE:

rynkowe mogą pobudzić przystosowanie, w szczególności dzięki wykorzystaniu informacji na temat klimatu pochodzących z programu Copernicus⁶⁰. W ramach Strategii kosmicznej dla Europy⁶¹ określono kwestie klimatu jako jedne z najważniejszych kształtujących się potrzeb użytkowników;

- **wykorzystanie inwestycji prywatnych do przystosowania.** Zasoby publiczne nie wystarczą do zapewnienia gospodarki odpornej na zmiany klimatu. Aby przyciągnąć również finansowanie prywatne, w planie działania dotyczącym finansowania zrównoważonego wzrostu gospodarczego⁶² przewidziano ustalenie, które inwestycje pomagają w przystosowaniu się do zmiany klimatu poprzez przeprowadzenie systematyki inwestycji zrównoważonych środowiskowo⁶³. Działanie to wraz ze wsparciem inwestycyjnym zapewnionym w ramach Programu InvestEU otwiera możliwości kierowania sektora prywatnego w stronę przedsiębiorstw odpornych na zmiany klimatu oraz stworzenia szeregu ukierunkowanych projektów przystosowawczych. Najlepiej byłoby, gdyby towarzyszyło temu opracowanie narzędzi, takich jak normy techniczne w zakresie odporności na zmianę klimatu oraz oceny kosztów i korzyści, które podkreślają korzyści gospodarcze płynące z przystosowania;
- **przystosowanie oparte na ekosystemie** (np. praktyki rolnicze sprzyjające ochronie środowiska, zielona infrastruktura, ochrona przyrody) przynosi liczne korzyści, w tym dla różnorodności biologicznej, ekosystemów, przystosowania się do zmiany klimatu, łagodzenia zmiany klimatu, jakości powietrza i gleby oraz dobrostanu społecznego. Ta wielofunkcyjność powinna być lepiej uwzględniona w ocenie wariantów przystosowania. W perspektywie krótkoterminowej pozwoliłoby to na konkurowanie rozwiązań w zakresie przystosowania opartych na zasobach przyrody z innymi, bardziej konwencjonalnymi wariantami lub wariantami „szarej” infrastruktury. Kwestia przystosowania opartego na ekosystemie mogłaby być również uwzględniana w pozyskiwaniu kapitału i inwestycjach. Należy wziąć pod uwagę wnioski z programów LIFE (w tym z jego mechanizmu finansowego na rzecz kapitału naturalnego), „Horyzont 2020” i innych projektów finansowanych przez UE w celu wdrożenia planu działania na rzecz finansowania zrównoważonego wzrostu, uruchomienia inwestycji w zieloną infrastrukturę i rozwiązań opartych na zasobach przyrody;
- promowanie przystosowania i monitorowanie lokalnych **strategii i działań w zakresie przystosowania.** Należy skuteczniej włączać kwestię przystosowania w krajowe/regionalne ramy prawne (np.

<https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/news/european-research-and-innovation-roadmap-climate-services>

⁶⁰ Zob.: <https://climate.copernicus.eu/>

⁶¹ COM(2016) 705.

⁶² COM(2018) 097. Zob. również: https://ec.europa.eu/info/publications/180308-action-plan-sustainable-growth_pl

⁶³ COM(2018) 353, wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje.

w planowanie przestrzeni miejskiej, planowanie przestrzenne i planowanie strefy przybrzeżnej). Należy zachęcać do zaangażowania politycznego na wszystkich szczeblach sprawowania rządów, co będzie prowadziło do skuteczniejszej pomocy technicznej dla władz regionalnych i samorządów terytorialnych oraz do zwiększenia puli środków finansowych na rzecz przystosowania. Na podstawie stałych krajowych wielopoziomowych dialogów dotyczących klimatu i energii przewidzianych w rozporządzeniu w sprawie zarządzania unią energetyczną Porozumienie Burmistrzów mogłoby pomóc w określeniu i wymianie dobrych praktyk krajowych w celu zaangażowania miast;

- lepsze przygotowanie **obszarów geograficznych** charakteryzujących się szczególnymi wyzwaniami środowiskowymi, naturalnymi ograniczeniami lub podatnością związaną z dużym narażeniem na zmianę klimatu, takich jak regiony najbardziej oddalone;
- wspieranie **oceny i mapowania zagrożeń społecznych wydarzeniami związanymi z klimatem**, jak również identyfikowanie i angażowanie grup szczególnie wrażliwych w celu opracowania sprawiedliwej polityki w zakresie przystosowania na wszystkich właściwych poziomach sprawowania rządów. Komisja mogłaby na przykład za pośrednictwem programów finansowania UE zwiększyć potrzebę dokonywania ocen, planowania i przeprowadzania społecznie sprawiedliwego przystosowania w miastach, np. pomagając w budowie zdolności gmin tak, aby mogły opracowywać społecznie sprawiedliwą politykę w zakresie przystosowania. Punktem wyjścia mogłyby być niektóre przykłady z Finlandii, Słowacji i Francji⁶⁴;
- wzmocnienie powiązań między **zdrowiem publicznym i przystosowaniem**, szczególnie w celu poprawy współpracy międzysektorowej w zakresie oceny ryzyka i nadzoru oraz w celu zwiększenia świadomości i zdolności sektora zdrowia do sprostania obecnym i powstającym zagrożeniom dla zdrowia związanymi ze zmianą klimatu, także na szczeblu lokalnym. Komisja mogłaby na przykład dalej wspierać opracowywanie oraz wymianę najlepszych praktyk i nowej wiedzy na temat zagrożeń dla zdrowia związanych z klimatem poprzez program „Horyzont 2020” i program będący jego następcą, jak również poprzez program LIFE i potencjalnie komponent zdrowia w ramach proponowanego Europejskiego Funduszu Społecznego Plus⁶⁵ na lata 2021–2027;

---

⁶⁴ Niektóre samorzady terytorialne (np. obszaru metropolitalnego Helsinki w Finlandii, Koszyc i Trnavy w Słowacji, Vejle w Danii i Paryża we Francji) zidentyfikowały już grupy, które są społecznie wrażliwe na zmianę klimatu, i rozpoczynają planowanie i wdrażanie społecznie sprawiedliwych działań przystosowawczych. Źródło: Breil M., Downing D., Kazmierczak A., Mäkinen K., Romanovska L., (2018) „Social vulnerability to climate change in European cities – state of play in policy and practice” [„Wrażliwość społeczna w miastach europejskich na zmianę klimatu – aktualna sytuacja w zakresie polityki i praktyki”], *European Topic Centre on Climate Change impacts, Vulnerability and Adaptation (ETC/CCA) Technical paper 2018/1*. https://doi.org/10.25424/CMCC/SOCVUL_EUROPCITIES

⁶⁵ COM(2018) 382.

- promowanie **powiązań z polityką łagodzenia zmian klimatu** na wszystkich poziomach sprawowania rządów. Na szczeblu UE Komisja włączy przystosowanie do swojej przyszłej długoterminowej strategii rozwoju niskoemisyjnego. Przystosowanie zapewnia stabilność ekonomiczną i społeczną, zaś nieprzystosowanie (lub „nieprawidłowe przystosowanie”) pogłębia nierówności, osłabia spójność terytorialną oraz zwiększa zagrożenia dla bezpieczeństwa i ryzyko przesiedlenia. Na szczeblu krajowym cele przystosowania będą stanowiły element planów krajowych w zakresie energii i klimatu zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zarządzania unią energetyczną. Komisja spodziewa się, że plany te odzwierciedlą potrzebę uodpornienia na zmianę klimatu sektorów, które są kluczowe dla redukcji emisji (np. użytkowania gruntów, rolnictwa, energetyki lub transportu).

Zasadniczo pomimo dobrowolnego i pośredniego charakteru ośmiu działań w ramach strategii (wytycznych, koordynacji, badań, upowszechniania, włączenia przystosowania do polityki i sektorów), wsparły one krajowe, regionalne, lokalne i transgraniczne przystosowanie oraz nadały mu tempa.

Strategia stała się ramami współpracy stanowiącymi punkt odniesienia, które umożliwiają uaktualnianie wiedzy i sygnalizowanie potrzeby transformacji naszych społeczeństw w miarę urzeczywistniania się skutków zmian klimatu. Równoważny postęp nie byłby możliwy w przypadku jej braku, w szczególności w zakresie opracowywania wiedzy i dzielenia się nią oraz włączenia kwestii przystosowania do polityki UE. Ambicje Komisji w zakresie klimatu dotyczące budżetu na lata 2021–2027 opierają się na koncepcjach zawartych już w strategii z 2013 r.

Komisja zamierza na przykład wykorzystać 25 % kolejnych wieloletnich ram finansowych (2021–2027)⁶⁶ na cele łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania⁶⁷. We wniosku przewidziano wydatek 35 % unijnego programu ramowego w zakresie badań na zagadnienia związane z klimatem⁶⁸. W ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego planuje się wydatki związane z klimatem na poziomie 30 %, a Funduszu Spójności – na poziomie 37 %. W przypadku tych dwóch programów finansowania stanowi to znaczny relatywny wzrost w porównaniu z okresem obecnym. Ponadto we wnioskach Komisji⁶⁹ przewidziano, że:

- (1) szerszy zakres inwestycji infrastrukturalnych finansowanych przez UE będzie odporny na zmianę klimatu; oraz
- (2) wsparcie z funduszy polityki spójności będzie, w stosownych przypadkach, uwarunkowane planami zarządzania ryzykiem

---

⁶⁶ COM(2018) 322. Wszystkie teksty prawne oraz noty informacyjne są dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/commission/publications/factsheets-long-term-budget-proposals_pl

⁶⁷ Należy zauważyć, że na poziomie budżetu UE w sprawozdawczości dotyczącej „uwzględniania kwestii klimatu” nie rozróżnia się działań w zakresie przystosowania i łagodzenia.

⁶⁸ COM(2018) 435 i https://ec.europa.eu/commission/publications/research-and-innovation-including-horizon-europe-iter-and-euratom-legal-texts-and-factsheets_pl

⁶⁹ W szczególności COM(2018) 375 w odniesieniu do wniosku dotyczącego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz COM(2018) 372 final w odniesieniu do EFRR oraz Funduszu Spójności. Wszystkie teksty prawne oraz noty informacyjne są dostępne pod adresem: https://ec.europa.eu/commission/publications/regional-development-and-cohesion_pl Zob. również COM(2018) 439 w odniesieniu do Programu InvestEU oraz COM(2018) 438 w odniesieniu do instrumentu „Łącząc Europę”.

związanym z klęskami żywiołowymi, zgodnymi z krajowymi strategiami w zakresie przystosowania, oraz planami krajowymi w zakresie energii i klimatu.

Wszystko to wspierają środki ustawodawcze i nieustawodawcze zgodnie z komisyjną inicjatywą zrównoważonego finansowania, w celu skierowania kapitału prywatnego na działania związane z łagodzeniem zmiany klimatu i przystosowaniem się do niej oraz zapewnienia większej liczby kanałów dla instrumentów finansowania mieszanego.

Ponadto Komisja silniej utrzymała kwestię przystosowania w swoim wniosku ustawodawczym dotyczącym przyszłej wspólnej polityki rolnej⁷⁰, w którym przystosowanie się do zmiany klimatu jest obecnie jasno określone w jednym z dziewięciu celów szczegółowych wraz z konkretnymi wskaźnikami oddziaływania i rezultatu, dzięki którym mierzy się postęp. Oczekuje się, że 40 % przyszłego budżetu WPR przyczyni się do działań w dziedzinie klimatu oraz że w ramach swoich strategicznych planów dotyczących WPR, w oparciu o ocenę potrzeb, państwa członkowskie opracują strategię interwencji, w ramach której zbadane zostaną odpowiednie polityki i plany w zakresie zmian klimatu⁷¹.

Na tym etapie Komisja uznaje obecną strategię za adekwatną do swoich celów, jednocześnie mając świadomość, że potrzeby w zakresie przystosowania nasiliły się i różnicowały od 2013 r. Przed podjęciem decyzji o ewentualnej rewizji strategii, do 2020 r. konieczne będzie uwzględnienie szeregu zdarzeń i ich skutków, np.:

- 24. sesji Konferencji Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w Sprawie Zmian Klimatu (COP24)⁷² i dialogu pomocniczego („Talanoa”) w 2018 r. Przystosowanie stanowi istotny aspekt programu prac porozumienia paryskiego, który jest aktualnie przedmiotem negocjacji. 24. Konferencja Stron i dialog „Talanoa” będą propagowały światową i europejską refleksję nad wspólnymi i indywidualnymi postępami w realizacji długoterminowych celów porozumienia paryskiego. Mogą mieć one wpływ na rozmowy na temat przystosowania, szczególnie w świetle sprawozdania specjalnego Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC) na temat wpływu globalnego ocieplenia o 1,5 °C oraz w świetle sprawozdania specjalnego IPCC na temat zmiany klimatu, oceanów i kriosfery;
- początkowego wdrażania rozporządzenia w sprawie zarządzania unią energetyczną. W stosownych przypadkach plany krajowe w zakresie energii i klimatu obejmą również cele dotyczące przystosowania. W rozporządzeniu wymaga się od Komisji przeprowadzenia oceny projektów planów i upoważnia do wydania zaleceń na ich temat. Państwa członkowskie będą musiały należycie uwzględnić wszelkie zalecenia lub podać do wiadomości publicznej powody, dla których tego nie zrobiły. Długoterminowe strategie krajowe również będą obejmowały przystosowanie i będą musiały być zgodne z planami krajowymi w zakresie energii i klimatu. Państwa

---

⁷⁰ COM(2018) 392.

⁷¹ O których mowa w art. 96, 97 i 103, a także załączniku XI do wniosku Komisji (COM(2018) 392).

⁷² 24. Konferencja Stron Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w Sprawie Zmian Klimatu: <http://cop24.gov.pl/>

członkowskie będą składały sprawozdania z postępu w zakresie przystosowania w bardziej usystematyzowany i regularny sposób, a proces ten zostanie ułatwiony dzięki aktom wykonawczym w sprawie struktury i formatu tych sprawozdań;

- długoterminowej strategii UE w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych. Przystosowanie zostanie ujęte w długoterminowej strategii, co podkreśli potrzebę uwzględnienia w planowaniu przez przedsiębiorstwa i rządy UE zjawisk rozwijających się stopniowo, takich jak podnoszący się poziom mórz lub niedobór wody. Przyspieszy to również połączenie działań łagodzących i przystosowawczych w spójne działania i reakcje w dziedzinie klimatu.

W międzyczasie polityka ochrony środowiska i polityka morską UE (np. strategia tematyczna w dziedzinie ochrony gleby, strategia ochrony różnorodności biologicznej), strategia dotycząca biogospodarki, trwające oceny wspólnej polityki rolnej, polityki regionalnej i polityki spójności oraz następny budżet na lata 2021–2027 będą nadal wspólnie działać na rzecz włączenia tej problematyki w główny nurt. Wsparcie programu LIFE, funduszy polityki spójności i programu „Horyzont 2020” dla przystosowania będzie kontynuowane do 2020 r. Oczekuje się, że odnowiony Mechanizm Ochrony Ludności, o ile zostanie przyjęty, zwiększy powiązania między przystosowaniem i zmniejszeniem ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, a w miastach Porozumienie Burmistrzów zapewni postępy w działaniach mających na celu ochronę europejskich obywateli przed skutkami zmiany klimatu.